

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
2026 ОНЫ ЭЭЛЖИТ БУС ЧУУЛГАН

2026 ОНЫ 09 ДҮГЭЭР САРЫН 14-НИЙ ӨДӨР, ДАВАА ГАРАГ

ХУРАЛДААНЫ ТЭМДЭГЛЭЛ
НЭГДСЭН ХУРАЛДААН

ХУРАЛДААН ЗОХИОН БАЙГУУЛАХ ГАЗАР

НЭГДСЭН ХУРАЛДААНЫ ТЭМДЭГЛЭЛИЙН АГУУЛГА
 2026 оны 09 дүгээр сарын 14-ний өдөр, Даваа гараг

Хуралдааны тэмдэглэлийн агуулга	1
Хуралдааны товч тэмдэглэл:	2-4
Хуралдааны дэлгэрэнгүй тэмдэглэл:	5-12

1.Монгол Улсын 2026 оны төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Үндэсний баялгийн сангийн 2026 оны төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Нийгмийн даатгалын сангийн 2026 оны төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Эрүүл мэндийн даатгалын сангийн 2026 оны төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслүүд /Засгийн газар 2026.08.20-ны өдөр өргөн мэдүүлсэн, хоёр дахь хэлэлцүүлэг, танилцуулгаа Төсвийн байнгын хороонд хүргүүлнэ/	5-11
2.Улсын Их Хурлын 2026 оны ээлжит бус чуулганы хаалт	11-12

**Монгол Улсын Их Хурлын 2026 оны ээлжит бус чуулганы
09 дүгээр сарын 14-ний өдөр /Даваа гараг/-ийн
нэгдсэн хуралдааны товч тэмдэглэл**

Улсын Их Хурлын дарга С.Бямбацогт ирц, хэлэлцэх асуудлын дарааллыг танилцуулж, хуралдааныг даргалав.

Хуралдаанд ирвэл зохих 126 гишүүнээс 65 гишүүн хүрэлцэн ирж, 51.6 хувийн ирцтэйгээр хуралдаан 16 цаг 14 минутад Төрийн ордны “Их хуралдай” танхимд эхлэв.¹

Томилолттой: О.Алтангэрэл, Д.Амарбаясгалан, Д.Батлут, Ж.Бат-Эрдэнэ, Б.Дэлгэрсайхан, Ц.Мөнхбат, Ч.Номин, Б.Пүрэвдорж, Б.Түвшин;

Чөлөөтэй: С.Амарсайхан, Б.Бейсен, М.Нарантуяа-Нара, Б.Тулга, Ж.Энхбаяр, Р.Эрдэнэбүрэн;

Эмнэлгийн чөлөөтэй: Ц.Баатархүү, Д.Батбаяр, Х.Баттулга, Ш.Бямбасүрэн, Д.Ганбат, Ж.Золжаргал, Д.Энхтүвшин;

Тасалсан: Н.Алтанхуяг, О.Амгаланбаатар, Ж.Батсуурь, Б.Батцэцэг, П.Батчимэг, Ж.Баярмаа, Ж.Баясгалан, Х.Болормаа, Э.Болормаа, А.Ганбаатар, Л.Гантөмөр, Г.Дамдинням, Б.Жаргалан, Д.Жаргалсайхан, С.Зулпхар, Ц.Идэрбат, Ч.Лодойсамбуу, Л.Мөнхбаатар, Л.Мөнхбаясгалан, П.Мөнхтулга, Ц.Мөнхтуяа, Б.Найдалаа, Э.Одбаяр, С.Одонтуяа, Г.Очирбат, Л.Оюун-Эрдэнэ, Б.Пунсалмаа, Р.Сэддорж, Ц.Туваан, Г.Хосбаяр, Д.Цогтбаатар, Да.Цогтбаатар, О.Цогтгэрэл, С.Цэнгүүн, Ө.Шижир, Д.Энхтуяа.

Хоцорсон: Х.Булгантуяа-06 минут, Н.Номтойбаяр-05 минут, Н.Учрал-04 минут.

Улсын Их Хурлын дарга С.Бямбацогт төрсөн өдөр нь тохиож байгаа Улсын Их Хурлын дарга С.Бямбацогт, Улсын Их Хурлын гишүүн С.Замира нарт Улсын Их Хурлын гишүүдийн нэрийн өмнөөс баяр хүргэж, эрүүл энх, аз жаргал, сайн сайхныг хүсэн ерөөв.

Нэг.Монгол Улсын 2026 оны төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Үндэсний баялгийн сангийн 2026 оны төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Нийгмийн даатгалын сангийн 2026 оны төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Эрүүл мэндийн даатгалын сангийн 2026 оны төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслүүд /Засгийн газар 2026.08.20-ны өдөр өргөн мэдүүлсэн, хоёр дахь хэлэлцүүлэг/

Хэлэлцэж буй асуудалтай холбогдуулан Улсын Их Хурлын гишүүн, Монгол

¹ Хуралдаан даргалагч ирцийг танилцуулах үед 4 гишүүн ирцэд нэмэгдсэн.

Улсын Шадар сайд Н.Номтойбаяр, Улсын Их Хурлын гишүүн, Монгол Улсын Шадар сайд Т.Доржханд, Улсын Их Хурлын гишүүн, Сангийн сайд З.Мэндсайхан, Улсын Их Хурлын гишүүн, Монгол Улсын сайд, Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газрын дарга Б.Энхбаяр, Улсын Их Хурлын гишүүн, Боловсролын сайд Л.Энх-Амгалан, Улсын Их Хурлын гишүүн, Байгаль орчин, уур амьсгалын өөрчлөлтийн сайд Ц.Сандаг-Очир, Улсын Их Хурлын гишүүн, Гэр бүл, хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайд Т.Аубакир, Улсын Их Хурлын гишүүн, Соёл, спорт, аялал жуулчлал, залуучуудын сайд Ж.Алдаржавхлан, Улсын Их Хурлын гишүүн, Хот байгуулалт, барилга, орон сууцжуулалтын сайд Э.Бат-Амгалан, Улсын Их Хурлын гишүүн, Эрүүл мэндийн сайд Э.Батшугар, Төсвийн тогтвортой байдлын зөвлөлийн дарга Ж.Дэлгэржаргал, мөн зөвлөлийн гишүүн А.Энхбат, Монголбанкны Ерөнхийлөгч С.Наранцогт, мөн банкны Тэргүүн дэд ерөнхийлөгч Э.Анар, Санхүүгийн зах зээл, валютын газрын захирал П.Мөнхбаяр, Мөнгөний бодлого, судалгааны газрын Макро эдийн засгийн шинжилгээ, судалгааны хэлтсийн захирал Б.Цэнд-Аюуш, Монгол Улсын Ерөнхий аудитор С.Магнайсүрэн, Үндэсний аудитын газрын Нийцлийн аудитын газрын захирал, тэргүүлэх аудитор Б.Баттуяа, Аудитын шийдвэрийн хэрэгжилтийн газрын захирал, тэргүүлэх аудитор Ч.Цэвэгдорж, Санхүүгийн аудитын газрын менежер С.Нацагдорж, Сангийн яамны Төрийн нарийн бичгийн даргын албан үүргийг түр орлон гүйцэтгэгч М.Санжаадорж, мөн яамны Санхүүгийн бодлогын газрын дарга С.Тулга, Хөгжлийн санхүүжилт, хөрөнгө оруулалтын газрын дарга Ж.Дэлгэржаргал, Татварын бодлогын газрын дарга Ч.Чимидсүрэн, Санхүү, төсвийн судалгааны газрын дарга Л.Ичинноров, Эдийн засаг, хөгжлийн яамны Макро эдийн засгийн бодлогын газрын дарга Б.Мөнх-Эрдэнэ, мөн газрын Төсвийн хүрээний төлөвлөлтийн хэлтсийн дарга О.Мягмардорж нар оролцов.

Хуралдаанд Улсын Их Хурлын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга Л.Өлзийсайхан, Улсын Их Хурлын Тамгын газрын Хуулийн газрын дарга Ш.Хишигсүрэн, Байнгын хорооны асуудал эрхлэх газрын дарга Б.Хатантуул, мөн газрын Төсвийн байнгын хорооны ажлын албаны ахлах зөвлөх Б.Гандулам нар байлцав.

Төсвийн төслийг хоёр дахь хэлэлцүүлэгт бэлтгэсэн талаарх Төсвийн байнгын хорооны танилцуулгыг Төсвийн байнгын хорооны дарга Н.Наранбаатар танилцуулав.

С.Бямбацогт: Монгол Улсын 2026 оны төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Үндэсний баялгийн сангийн 2026 оны төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Нийгмийн даатгалын сангийн 2026 оны төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Эрүүл мэндийн даатгалын сангийн 2026 оны төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслүүд нь Төсвийн тухай болон Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуульд заасан шалгуур, дунд хугацааны төсвийн хүрээний мэдэгдлийн тусгай шаардлага, Улсын хөгжлийн жилийн төлөвлөгөөнд нийцсэн байна гэсэн саналыг дэмжье гэсэн санал хураалт явуулъя.

Зөвшөөрсөн:	56
Татгалзсан:	12
Бүгд:	68

82.4 хувийн саналаар дэмжигдлээ.

Монгол Улсын 2026 оны төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Үндэсний баялгийн сангийн 2026 онд төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай,

Нийгмийн даатгалын сангийн 2026 онд төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Эрүүл мэндийн даатгалын сангийн 2026 онд Төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслүүдийг гурав дахь хэлэлцүүлэгт бэлтгүүлэхээр Байнгын хороод болон Төсвийн зарлагын хяналтын дэд хороонд шилжүүлэв.

Уг асуудлыг 16 цаг 36 минутад хэлэлцэж дуусав.

Хоёр.Улсын Их Хурлын 2026 оны ээлжит бус чуулганы хаалтын ажиллагаа

Хуралдаанд Улсын Их Хурлын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга Л.Өлзийсайхан, Улсын Их Хурлын Тамгын газрын Хуулийн газрын дарга Ш.Хишигсүрэн, Байнгын хорооны асуудал эрхлэх газрын дарга Б.Хатантуул, мөн газрын Төсвийн байнгын хорооны ажлын албаны ахлах зөвлөх Б.Гандулам нар байлцав.

Улсын Их Хурлын дарга С.Бямбацогт Монгол Улсын Их Хурлын 2026 оны ээлжит бус чуулганыг хааж үг хэлэв.

Улсын Их Хурлын дарга С.Бямбацогт үг хэлж дууссаны дараа Монгол Улсын Төрийн дууллыг “Их Хуралдай” танхимд эгшиглүүлэхэд хуралдаанд оролцогсод суудлаасаа босож хүндэтгэл үзүүлэв.

Чуулганы нэгдсэн хуралдаанаар 2 асуудал хэлэлцэв.

Чуулганы нэгдсэн хуралдааны зохион байгуулалтыг Улсын Их Хурлын Тамгын газрын Хуралдаан зохион байгуулах газрын дарга Г.Агар-Эрдэнэ, мөн газрын шинжээч Ш.Мөнхцоож, С.Энхзаяа, ахлах мэргэжилтэн С.Золжаргал нар хариуцан ажиллав.

Хуралдаан 26 минут үргэлжилж, 126 гишүүнээс 68 гишүүн хүрэлцэн ирж, 54.0 хувийн ирцтэйгээр 16 цаг 40 минутад өндөрлөв.

Тэмдэглэлтэй танилцсан:

ЕРӨНХИЙ НАРИЙН
БИЧГИЙН ДАРГА

Л.ӨЛЗИЙСАЙХАН

Тэмдэглэл хөтөлсөн:

ХУРАЛДААН ЗОХИОН БАЙГУУЛАХ
ГАЗРЫН ШИНЖЭЭЧ

П.МЯДАГМАА

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРАЛ

*2026 оны 09 дүгээр сарын 14-ний өдөр,
Даваа гараг Төрийн ордон “Их хуралдай” танхим 16 цаг 14 минут.*

НЭГДСЭН ХУРАЛДААНЫ ДЭЛГЭРЭНГҮЙ ТЭМДЭГЛЭЛ

С.Бямбацогт: Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны ирц 126 гишүүнээс 65 гишүүн буюу 51.6 хувийн ирцтэй байна. 2026 оны 9 сарын 14-ний өдрийн чуулганы хуралдаан нээснийг мэдэгдье ээ.

Өнөөдөр төрсөн өдөр нь тохиож буй гишүүдийг танилцуулъя.

9 сарын 14-ний өдөр Улсын Их Хурлын дарга Сандагийн Бямбацогт, Улсын Их Хурлын гишүүн Сонгобайн Замира нар төржээ. Улсын Их Хурлын дарга Сандагийн Бямбацогт, Улсын Их Хурлын гишүүн Сонгобайн Замира нарт төрсөн өдрийн мэнд хүргэж, Монгол төр, эрхэм түшээ ард түмний элч болсон та бүхэнд Улсын Их Хурлын нийт гишүүдийн нэрийн өмнөөс баяр хүргэе ээ.

Чуулганы хуралдааны ирцэд өглөө бүртгүүлсэн гишүүдийг танилцуулъя.

Улсын Их Хурлын гишүүн Тэмүүжин, Соронзонболд, Лувсанжамц, Сайнхүүгийн Ганбаатар, Сайнзориг нарын гишүүд өглөө 10 цагт ирцдээ орсон байна аа. Чуулганы нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцэх асуудлыг танилцуулъя.

Өнөөдрийн хуралдаанаар дараах 2 асуудлыг хэлэлцэнэ.

Нэгдүгээрт нь, Монгол Улсын 2026 оны төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Үндэсний баялгийн сангийн 2026 оны төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Нийгмийн даатгалын сангийн 2026 оны төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Эрүүл мэндийн даатгалын сангийн 2026 оны төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслүүдийн 2 дахь хэлэлцүүлгийг явуулна.

Хоёрдугаарт нь Монгол Улсын Их Хурлын 2026 оны ээлжит бус чуулганы хаалтыг хийнэ ээ.

Хэлэлцэх асуудалдаа оръё.

Монгол Улсын 2026 оны төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Үндэсний баялгийн сангийн 2026 оны төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Нийгмийн даатгалын сангийн 2026 онд төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Эрүүл мэндийн даатгалын сангийн 2026 оны төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслүүдийн 2 дахь хэлэлцүүлгийг явуулъя.

Төслүүдийг 2 дахь хэлэлцүүлэгт бэлтгэсэн талаарх Төсвийн Байнгын хорооны танилцуулгыг Улсын Их Хурлын гишүүн Төсвийн Байнгын хорооны дарга Нанзадын Наранбаатар танилцуулна аа. Таныг индэрт урьж байна.

Наранбаатар гишүүн. Танилцуулгыг Улсын Их Хурлын гишүүн, Эдийн засгийн Байнгын хорооны дарга Заяабал дарга танилцуулна аа. Наранбаатар дарга танилцуулгаа хийе.

Н.Наранбаатар: Улсын Их Хурлын дарга, эрхэм гишүүд ээ,

Монгол Улсын Засгийн газраас 2026 оны 8 дугаар сарын 20-ны өдөр Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлсэн Монгол Улсын 2026 оны төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Үндэсний баялгийн сангийн 2026 оны төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Нийгмийн даатгалын сангийн 2026 оны төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Эрүүл мэндийн даатгалын сангийн 2026 оны төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийн нэг дэх хэлэлцүүлгийг Улсын Их Хурлын чуулганы 2026 оны 9 дүгээр сарын 7-ны өдрийн нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцэж 2 дахь хэлэлцүүлэгт бэлтгүүлэхээр Төсвийн болон бусад Байнгын хороонд шилжүүлсэн.

Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн далдугаар зүйлд заасны дагуу Байнгын хороод эрхлэх асуудлынхаа хүрээнд 2026 оны 9 дүгээр сарын 8, 9, 10, 14-ний өдрүүдийн хуралдаанаараа хуулийн төслүүдийн 2 дахь хэлэлцүүлгийг хийж, танилцуулгаа боловсруулан Төсвийн байнгын хороонд ирүүлснийг та бүхэнд танилцуулж байна аа.

1.Аюулгүй байдал, гадаад бодлогын Байнгын хорооны хуралдаанаар. Хуулийн төслүүдийн 2 дахь хэлэлцүүлгийг явуулах үед Улсын Их Хурлын гишүүд Улсын Их Хурлын хурлаар төсвийн тодотголыг хэлэлцэх дэг төсвийн төслийн хүрээнд хэлэлцэгдэж буй гадаад зээлийн ашиглалт, мөн нэгдсэн төсвийн алдагдал төсвийн зардлыг бууруулсан тооцоолол, үндэслэл болон ЖДҮ-лэл эрхлэгчдээс улсын төсөвт төвлөрүүлэх орлогын талаар, мөн онцгой байдлын салбарын техник, тоног төхөөрөмжийн хангамж, Монгол хүний эрүүл, аюулгүй орчинд амьдрах эрхийг хангахтай холбоотой зардлуудыг төсвийн төсөлд тусгасан эсэх талаар асуулт асууж хариулт авсан.

Тус Байнгын хорооны хуралдаанд оролцсон гишүүд Засгийн газар Улсын Их Хурлаас батлагдсан төсвийг хэрэгжүүлэх үүрэгтэй талаар дурдаж, төсвийн зардлын тэлэлт нь инфляцын түвшинд нөлөөлж улмаар иргэдийн бодит орлого амьжиргааны түвшинд сөргөөр нөлөөлж болзошгүй байгааг анхаарах, төсвийн төсвийн төслийг хэлэлцэхдээ хууль дээдлэх зарчмыг баримтлах, мөн Төрийн аудитын байгууллагын болон Төсвийн тогтвортой байдлын зөвлөлийн дүгнэлтийг төслийн хэлэлцүүлгийн явцад анхаарах, Төсвийн хуулийг хэлэлцэхдээ хариуцлагатай хандаж, төсвийн сахилга батыг сайжруулах, иргэдийн оролцоо, амьжиргааг хамгаалах, мөн тухайн жилийн төсвийн болон төсвийн тодотголын төслийг Улсын Их Хурлаар хэлэлцэх хэлэлцүүлгийн үе шатад зарчмын өөрчлөлт оруулах нь зүйтэй гэсэн саналуудыг хэлсэн.

2.Байгаль орчин, хүнс, хөдөө аж ахуйн Байнгын хорооны хуралдаанаар хуулийн төслүүдийн 2 дахь хэлэлцүүлгийг явуулах үед Улсын Их Хурлын гишүүд стратегийн зарим бүтээгдэхүүний нөөц бүрдүүлэх зорилгоор 2026 оны төсвийн тодотголд нэмж тусгасан 150 тэрбум төгрөгөөр хэдий хугацааны нөөц бүрдүүлэх боломжтой энэ нь инфляцад хэрхэн нөлөөлөх талаар мөн Улсын Их Хурлаас баталсан Малчны тухай хуулийг хэрэгжүүлэх хуульд тусгагдсан малчны НДШ-ийг

төр хариуцахтай холбоотой зардал болон улсын тусгай хамгаалалтад авсан газар нутгийн хамгаалалтын менежментийг хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай зардлыг тусгасан эсэх, мөн 2026 оны төсвийн тодотголд Байгаль орчин, хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн салбарын төсвөөс хасагдсан төсөл, арга хэмжээнүүдийн санхүүжилтийг 2027 оны төсвийн төсөлд нэмж тусгасан эсэх, мал, амьтны эрүүл мэндийг сайжруулахтай холбоотой вакцин болон улаан буудайн улсын нөөцийг бүрдүүлэхэд шаардагдах агуулахын зардлыг хэрхэн тооцож төлөвлөсөн талаар ХХААХҮ Сангийн сайд нараас болон холбогдох албан тушаалтнуудаас хариулт тайлбар авсан болно оо.

Тус Байнгын хорооны гишүүд Монгол Улсын 2026 оны төсвийг тодотгохдоо төсвийн нийт зардлыг бууруулах төрийн албан хаагчдын тоог цөөлж, чанартай цомхон төрийн албыг бүрдүүлэхэд анхаарах, малын халдварт өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх ажлыг төрийн бодлогын түвшинд анхаарч мал эмнэлгийн байгууллагуудыг чадваржуулах, мөн хүнсний бүтээгдэхүүний нөөц бүрдүүлэлтийг хувийн хэвшилтэй хамтарч зохион байгуулах нь зүйтэй гэсэн саналуудыг хэлсэн байна.

3.Хүний хөгжил, нийгмийн бодлогын байнгын хорооны хуралдаанаар хуулийн төслүүдийн 2 дахь хэлэлцүүлгийг явуулах үед Улсын Их Хурлын гишүүд төсвийн тодотголд эрүүл мэндийн салбарын төсвийг өөрчилснөөр анхан болон лавлагаа шатын тусламж үйлчилгээний зохион байгуулалтыг хэрхэн оновчтой болгох, 40 хувьтай байгаа үйлчилгээний давхардлыг 2026 оны эцэс болон 2027 онд хэдэн хувьд хүргэх иргэдэд үзүүлсэн тусламж үйлчилгээний чанар болон эрүүл мэндийн бодит үр дүнд суурилсан санхүүжилтийн тогтолцоонд хэрхэн шилжих талаар, мөн 2027 оны эрүүл мэндийг дэмжих жил болгон зарлаж байгаатай холбоотойгоор төлөвлөж буй зорилт, үр дүнгийн талаар, 2026 оны 11 дүгээр сарын 1-ээс эмч эмнэлгийн ажилчдын цалинг 15 хувиар нэмэгдүүлэхэд шаардагдах хөрөнгийн дүн, мөн төсвийн тодотгол, багш нарын орон нутгийн урамшуулал, төрийн албан хаагчид олгодог нэг удаагийн тэтгэмжийн зардлыг тусгасан эсэх, цалинтай ээж хөтөлбөрийн зардлыг нэмэгдүүлэх боломжтой эсэх, Хүүхэд хамгааллын зардлыг хэрхэн тооцсон талаар асуулт асууж хариулт тодруулга авсан байна аа. Тус Байнгын хорооны хуралдаанд оролцсон гишүүд боловсролын салбарын багш ажиллагсдын цалин хөлс сурах бичгийн хангалтыг сайжруулах болон эмийн зах зээлд чанаргүй эмийг борлуулахгүй байхад анхаарч эмийн хангамж нийлүүлэлтийг эрэмбэлэх шаардлагатай талаар, мөн төсвийн тодотголд төрийн албан хаагчдын цалин хөлсийг ялгавартайгаар нэмэгдүүлж байгааг шүүмжлэн, цалин хөлсний нэгдсэн бодлоготой байх, сургууль түрээслэх хөтөлбөр нь цаашид улсын төсөвт дарамт үзүүлэх эрсдэлтэй талаар анхааруулсан, Төсвийн тогтвортой байдлын зөвлөлийн дүгнэлтийг анхаарах нь зүйтэй гэсэн саналуудыг хэлсэн байна.

4.Өргөдлийн Байнгын хорооны хуралдаанаар хуулийн төслүүдийн 2 дахь хэлэлцүүлгийг явуулах үед Улсын Их Хурлын гишүүдээс 2026 оны төсвийн урьдчилсан гүйцэтгэлээр улсын төсвөөс санхүүждэг эмнэлгүүдэд үүссэн өр авлага болон ЭМД-ын сангийн төсвийг бууруулсан нөхцөлд ямар тусламж үйлчилгээний зардал хасагдах, мөн гэрт ойрхон сургууль хамгийн сайн сургууль хөтөлбөрт тусгагдсан хөрөнгийн хуваарилалт зарцуулалтын талаар, Монгол Улсын 2026 оны төсвийн төсвийг тодотгох зайлшгүй шаардлага болон хүлээгчийн үр дүн ТӨК-удын цэвэр ашгийг улсын төсөвт төвлөрүүлэхээр тооцсон нь тухайн компаниудын менежмент, өрсөлдөх чадварыг дээшлүүлэх, хөрөнгө оруулалтыг зохистой түвшинд хадгалахад сөрөг нөлөөтэй эсэх, мөн дунд хугацааны төсвийн хүрээний мэдэгдэлд

өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөлтэй хамт өргөн мэдүүлсэн Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуульд нэмэлт өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөлд урсгал зардлын өсөлтийг тухайн жилийн ДНБ-ий 30 хувиас ихгүй байх хязгаарлалт тогтоосон заалтыг хассан талаар, Сангийн яам болон холбогдох яамдуудаас асуулт асууж тодруулга авсан болно оо.

Тус Байнгын хорооны хуралдаанд оролцсон гишүүд төрийн албан хаагчдын цалинг нэмэгдүүлэхдээ мэргэжлийн ур чадвар, ажлын ачаалал, хөдөлмөрийн нөхцөл, эрсдэл, хариуцлагад тулгуурласан тогтолцоонд шилжүүлэх шаардлагатай бөгөөд хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийг хөдөлмөр эрхлэлтэд бэлтгэх ажил үр дүнгүй байгааг онцолж тэдэнд бэлэн мөнгөний дэмжлэгээс илүүтэйгээр сэргээн засах үйлчилгээ үзүүлэх, ур чадвар боловсролд нь санхүүгийн дэмжлэг үзүүлэх, мөн боловсролын салбарын төсөв хөрөнгө оруулалтын зардлыг бууруулахгүй байх, нийгэмд асуудал үүсгэж буй тэгш бус байдлыг багасгахад улсын төсвийн бодлого чиглэх ёстойг анхаарах нь зүйтэй гэсэн саналуудыг хэлсэн байна.

5.ТББХ-ны хуралдаанаар хуулийн төслүүдийн 2 дахь хэлэлцүүлгийг явуулах үед Улсын Их Хурлын гишүүдээс төрийн албан хаагчдын албан тушаалын ангилал, зэрэг дэвж, цалингийн сүлжээний шинэчлэлийг цогц байдлаар шийдвэрлэж төрийн албаны чиг үүрэг, ачаалал, бүтээмж, үр дүнд суурилсан цалингийн тогтолцоог бүрдүүлэх боломжийн талаар, мөн гадаад зээлийг нэмэгдүүлж төсөл арга хэмжээнүүдийг санхүүжүүлэхээр байгаад Төсвийн тогтвортой байдлын зөвлөл дүгнэлт гаргасан эсэх, төсвийн тодотголтой хамт өргөн мэдүүлсэн үнэт цаасны зах зээлийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийн талаар мэргэжлийн байгууллагаас гаргасан судалгаа, дүгнэлтийн талаар, Эрдэнэс Тавантолгой ХК-ийн хувьцааг хоёрдогч зах зээлд шууд борлуулах бэлтгэл ажлын явц болон тухайн Байнгын хорооны эрхлэх асуудалд хамаарах зарим байгууллагуудын зардлын өсөлт, бууралтын талаар, тухайлбал Улсын Их Хурлын төсвийг бууруулсан үндэслэлийн талаар тодруулж хариулт авсан байна.

Тус Байнгын хорооны хуралдаанд оролцсон гишүүд үнийн өсөлтийн шалтгааныг зөв тодорхойлж, иргэдийн орлого, худалдан авах чадварыг нэмэгдүүлэхэд анхаарах мөн гадаад зээлийн ашиглалт тодорхой бус байгаагаас гадна зээлийн хэмжээ нэмэгдэж өрийн тусгай шаардлага хангагдахгүй байх эрсдэлтэйг анхааруулж, цаашид төрийн албан хаагчдын цалинг нэгдсэн бодлоготойгоор шинэчлэх нь зүйтэй гэсэн саналуудыг хэлсэн байна.

6.Хууль зүйн байнгын хорооны хуралдаанаар хуулийн төслүүдийн 2 дахь хэлэлцүүлгийг явуулах үед Засгийн газраас өргөн мэдүүлсэн төсвийн тодотголд хууль зүйн болон шинжлэх ухааны салбарт ажилладаг төрийн үйлчилгээний албан хаагчдын цалинг нэмж тусгасан эсэх, цалин хөлсний өсөлт нь төрийн албаны бүтээмжийг бодитоор нэмэгдүүлж байгаа эсэхэд тооцоо судалгаа хийсэн эсэх, инфляцыг бууруулах, төгрөгийн тогтвортой байдлыг хангахтай холбоотой Монголбанкны чиг үүрэг хэрэгжүүлж буй арга хэмжээний талаар тодруулж зарим төсөвт байгууллагуудын төсвийн гүйцэтгэл, үр дүнгийн талаар асуулт асууж, хариулт авсан байна аа.

Мөн тус Байнгын хорооны хуралдаанд оролцсон гишүүд Улсын Их Хурлаар тухайн жилийн төсвийн төсөлд төсвийн тодотголыг хэлэлцэхэд Улсын Их Хурлын гишүүдийн асуулт тодруулгад хариулт өгөх үүрэг бүхий төсвийн ерөнхийлөн захирагчид болон холбогдох байгууллагын удирдлагууд хуралдаанд оролцохгүй

байгааг анхааруулж цаашид төсвийн сахилга бат хариуцлагыг сайжруулах нь зүйтэй талаар мөн хууль зүйн салбарын байгууллагуудын цалин хөлсний бодлогыг байгууллага хоорондын хүний нөөцийн шилжилт хөдөлгөөн үйл ажиллагааны тогтвортой байдлыг харгалзан нэгдсэн тэнцвэртэй зарчмаар хэрэгжүүлэх, төр, хувийн хэвшлийн түншлэлийн хүрээнд шүүх эрх мэдлийн байгууллагуудын барилга байгууламжийн асуудлыг үе шаттайгаар шийдвэрлэх, мөн төсвийн орлого, бүрдүүлэлтийг татварын урьдчилсан төлөлтөөр зохицуулж байгаа нь дараа оны төсөвт сөргөөр нөлөөлж байгааг анхаарах нь зүйтэй гэсэн саналуудыг хэлсэн байна.

7.Эдийн засгийн Байнгын хорооны хуралдаанаар хуулийн төслүүдийн 2 дахь хэлэлцүүлгийг явуулах үед Улсын Их Хурлын гишүүн нэгдсэн төсвийн алдагдал 2.7 их наяд төгрөгт хүрч байгаад анхаарах, 2026 оны эцэс хүртэлх хугацаанд төсвийн орлогын төлөвлөгөөг бүрэн биелүүлж төсвийн алдагдлыг нэмэгдүүлэхгүй байхтай холбоотой тооцоо судалгаа хийгдсэн эсэх, мөн төрийн албан хаагчдын цалин, ахмадуудын тэтгэврийн нэмэгдэл инфляцад хэрхэн нөлөөлөх БНХАУ-аас эрчим хүч импортлоход шаардагдах татаасны тооцоо, 2026 оны төсвийн тодотголд хөрөнгө оруулалт буурсан урсгал зардал өссөн шалтгаан болон цалин тэтгэвэр нэмэгдүүлэхэд шаардагдах эх үүсвэр тогтвортой орлогын талаар болон Монгол банкны хар жагсаалтад буюу чанаргүй зээлийн мэдээллийн санд бүртгэгдсэн иргэд ААН-ийн ангиллыг хэрхэн зохицуулах, Оюу толгой төслийн ноогдол ашгийг иргэдэд хэрхэн олгох төсвийн тодотголоор хувийн хэвшлийг дэмжих төлөвлөгөө, тэдгээрт олгох бага хүүтэй зээл, мөнгөний бодлогын талаар асуулт асууж хариулт авсан болно оо.

Төсвийн байнгын хороо эрхлэх асуудлынхаа хүрээнд 2026 оны 9 дүгээр сарын 14-ний өдрийн хуралдаанаараа хуулийн төслийн 2 дахь хэлэлцүүлгийг Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн далдугаар зүйлд заасныг баримтлан явуулж, дараах танилцуулгыг гарган та бүхэнд танилцуулж байна аа.

Хуулийн төслүүдийг Байнгын хорооны хуралдаанаар хэлэлцэх үед Улсын Их Хурлын гишүүн Лувсанжамц Монгол Улсын 2026 оны төсвийн тодотголд тусгагдсан 1.4 их наяд төгрөгийн өөрчлөлтийн дүнгээр төсвийн ерөнхийлөн захирагчдын хэрэгжүүлэх хөтөлбөр, хүрэх үр дүнгийн шалгуур үзүүлэлт өөрчлөгдөөгүй байгаа нь үр дүнд суурилж төлөвлөхгүй байгааг анхаарч, төсвийн өөрчлөлтөөр үр дүнг тооцсон эсэх, мөн эмч багш нар болон төрийн үйлчилгээний салбарт ажиллагсдын цалинг нэмэгдүүлснээр өрхийн бодит орлого хэрхэн өсөх, баялгийн сангуудын хуримтлал болон инфляцын түвшинд гол нөлөө үзүүлэх нийлүүлэлт хүнсний гол нэрийн барааны үнийн өсөлтийн талаар, Улсын Их Хурлын гишүүн Ганбаатар төсвийн төсөлд тусгагдсан хувийн болон улсын сургуулиудад мөрдөгдөж байгаа хувьсах зардал зөрөөтэй эсэх, гэрт ойрхон сургууль, хамгийн сайн сургууль. хөтөлбөрт тусгагдсан зардал нь ирэх онуудын улсын төсөвт нэмэлт ачаалал үүсэх эсэх, Улсын Их Хурлын гишүүн Жаргалсайхан шонхор шувууг барих зөвшөөрлийн орлогоос орон нутгийн төсөвт төвлөрдөг орлогын дүнгийн талаар, мөн төсвийн тодотголоор төсвийн нийт зардлын хэмжээг нэмэгдүүлж байгаа нь ирэх жилүүдийн инфляцад нөлөөлөх эсэх талаар асуулт асууж хариулт авсан болно оо.

Тус Байнгын хорооны хуралдаанд Улсын Их Хурлын гишүүн Ганхуяг өөрийн эрхлэх асуудлын хүрээнд хэрэгжүүлэх хөтөлбөрийн задаргаа санхүүжилтийг бодитойгоор тодорхойлох нь төсвийн ерөнхийлөн захирагчдын бүрэн эрхэд хамаарах тул хөтөлбөрүүдийн задаргааг хэлэлцэх боломжгүй мөн экспортод гаргаж

байгаа нүүрсний хэмжээ өмнөх оны мөн үеэс 3-аас 4 дахин буурч байгаа энэ үед төсвийн орлого бүрдүүлэлтэд анхаарах нь зүйтэй гэсэн саналыг хэлсэн болно.

Улсын Их Хурлын эрхэм гишүүд ээ,

Монгол Улсын 2026 оны төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Үндэсний баялгийн сангийн тухай сангийн 2026 оны төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Нийгмийн даатгалын сангийн 2026 оны төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Эрүүл мэндийн даатгалын сангийн 2026 оны төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийн 2 дахь хэлэлцүүлгийг хийсэн талаарх Төсвийн Байнгын хорооны танилцуулгыг хэлэлцэн шийдвэрлэж өгөхийг хүсье.

Анхаарал тавьсанд баярлалаа.

С.Бямбацогт: Наранбаатар даргад баярлалаа.

Ажлын хэсгийг танилцуулъя.

Ням-Осорын Учрал Монгол Улсын Ерөнхий сайд, Нямтайширын Номтойбаяр Монгол Улсын Шадар сайд, Тогмидын Доржханд Монгол Улсын Шадар сайд, Баттөмөрийн Энхбаяр Монгол Улсын сайд, ЗГХЭГ-ын дарга, Батмөнхийн Батцэцэг гадаад харилцааны сайд, Загджавын Мэндсайхан Сангийн сайд, Гонгорын Дамдинням Аж үйлдвэр эрдэс баялгийн сайд, Цэндийн Сандаг-Очир Байгаль орчин, уур амьсгалын өөрчлөлтийн сайд, Лувсанцэрэнгийн Энх-Амгалан Боловсролын сайд, Тилеухааны Аубакир Гэр бүл, хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайд, Борхүүгийн Дэлгэрсайхан Зам, тээврийн сайд, Жуковын Алдаржавхлан Соёл, спорт аялал жуулчлал, залуучуудын сайд, Энхтайваны Бат-Амгалан Хот байгуулалт, барилга, орон сууцжуулалтын сайд, Цагаанхүүгийн Идэрбат ХХААХҮ-ийн сайд, Бадрахын Найдлаа эрчим хүчний сайд, Энхбаярын Батшугар Эрүүл мэндийн сайд, Санжаагийн Наранцогт Монголбанкны ерөнхийлөгч, Сандагийн Магнайсүрэн Монгол Улсын ерөнхий аудитор, Жамсрандоржийн Дэлгэрсайхан Төсвийн тогтвортой байдлын зөвлөлийн дарга, Содномдаржаагийн Даваасүрэн Эдийн засаг, хөгжлийн дэд сайд, Амаржаргалын Энхбат Төсвийн тогтвортой байдлын зөвлөлийн гишүүн, Мижиддоржийн Санжаадорж Сангийн яамны ТНБД-ын албан үүргийг түр орлон гүйцэтгэгч, Найдангийн Цэвэлмаа Үндэсний аудитын газрын Санхүүгийн аудитын газрын захирал, тэргүүлэх аудитор, Дэлгэрийн Энхболд Үндэсний аудитын газрын Гүйцэтгэлийн аудитын газрын захирал, тэргүүлэх аудитор, Даваасамбуугийн Баярсайхан Үндэсний аудитын газрын Тусгай чиг үүргийн аудитын газрын захирал, тэргүүлэх аудитор, Буяндэлгэрийн Баттуяа Үндэсний аудитын газрын Нийцлийн аудитын газрын захирал, тэргүүлэх аудитор, Чимэдцэрэнгийн Цэвэгдорж Үндэсний аудитын газрын Аудитын шийдвэр хэрэгжилтийн газрын захирал, тэргүүлэх аудитор, Сүхбаатарын Нацагдорж Үндэсний аудитын газрын Санхүүгийн аудитын газрын аудитын менежер, Батхишигийн Мөнх-Эрдэнэ Эдийн засаг хөгжлийн яамны Макро эдийн засгийн бодлогын газрын дарга, Батжаргалын Төгөлдөр Эдийн засаг, хөгжлийн яамны Хөрөнгө оруулалтын бодлогын газрын дарга. Чойргүнсэнгийн Чимэдсүрэн Сангийн яамны Татварын бодлогын газрын дарга, Жамъяншаравын Дэлгэржаргал Сангийн яамны Хөгжлийн санхүүжилт, хөрөнгө оруулалтын газрын дарга, Солонгын Тулга Сангийн яамны Санхүүгийн бодлогын газрын дарга, Лувсанвандангийн Ичинноров Сангийн яамны Санхүү, төсвийн судалгааны газрын дарга, Отгондэмбэрэлийн Мягмардорж Эдийн засаг, хөгжлийн яамны Макро эдийн

засгийн бодлогын газрын Төсвийн хүрээний төлөвлөлтийн хэлтсийн дарга, Жаргалсайханы Гэрэлбат Эдийн засаг хөгжлийн яамны Төрийн захиргаа, удирдлагын газрын Санхүүгийн хэлтсийн дарга. Ийм ажлын хэсэг хүрэлцэн ирсэн байна аа.

Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 70.5-д заасны дагуу төсвийн төсөл нь Төсвийн тухай болон Төсвийн тогтвортой байдлын хуульд заасан шалгуур, дунд хугацааны төсвийн хүрээний мэдэгдлийн тусгай шаардлага улсын хөгжлийн жилийн төлөвлөгөөнд нийцсэн эсэх талаар санал хураалт явуулна. Гишүүд санал хураалтдаа бэлтгээ ээ.

Санал хураалт явуулъя. Саналын томъёоллыг уншиж танилцуулъя.

Монгол Улсын 2026 оны төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Үндэсний баялгийн сангийн 2026 оны төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Нийгмийн даатгалын сангийн 2026 оны төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Эрүүл мэндийн даатгалын сангийн 2026 оны төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслүүд нь Төсвийн тухай болон Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуульд заасан шалгуур, дунд хугацааны төсвийн хүрээний мэдэгдлийн тусгай шаардлага, улсын хөгжлийн жилийн төлөвлөгөөнд нийцсэн байна гэсэн саналын томъёоллоор санал хураалт явуулъя.

Санал хураалт

Санал хураалтад 68 гишүүн оролцсоноос 56 гишүүн буюу 82 хувийн саналаар энэ санал дэмжигдлээ.

Санал хураалтад оролцсон гишүүдийн олонх дэмжсэн тул Монгол Улсын 2026 оны төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Үндэсний баялгийн сангийн 2026 онд төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Нийгмийн даатгалын сангийн 2026 онд төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай Эрүүл мэндийн даатгалын сангийн 2026 онд Төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслүүдийг 3 дахь хэлэлцүүлэгт бэлтгүүлэхээр Төсвийн байнгын хороо болон бусад Байнгын хороонд, Төсвийн зарлагын хяналтын дэд хороонд шилжүүлээ.

16.36 цаг

Дараагийн асуудалдаа оръё.

Монгол Улсын Их Хурлын 2026 оны ээлжит бус чуулганы хаалт

Монгол Улсын Их Хурлын 2026 оны ээлжит бус чуулганыг хааж үг хэлье ээ.

Хүндэт ард иргэд ээ,

Улсын Их Хурлын эрхэм гишүүд ээ,

Монгол улсын Ерөнхий сайд аа,

Одоогоос яг 7 хоногийн өмнө улс орны эдийн засаг, төсөвт тулгарч буй бодит хүндрэл нөхцөл байдалтай холбоотойгоор Улсын Их Хурлын ээлжит бус чуулганыг

зарлан хуралдуулж, Засгийн газраас өргөн мэдүүлсэн улсын төсвийн тодотголыг хэлэлцэж эхэлсэн. Төсвийн тодотголоор улсын төсвийн зардлыг танах, хүнсний гол нэрийн бараа бүтээгдэхүүний үнийн өсөлтийг хязгаарлах, түлш, шатахууны нөөц бүрдүүлэх, эрчим хүчний системийн найдвартай ажиллагааг хангах, цалин, тэтгэврийг нэмэгдүүлэх зэрэг иргэдийн амьдралд тулгамдсан олон асуудлыг шийдвэрлэхээр хэлэлцэж эхлээд байна аа.

Төсвийн тодотголын тооцооллыг сайтар нягтлан үзэх, хийдэл дутагдлыг нь засаж залруулах зүйл байхыг үгүйсгэхгүй ээ.

Үүнийг ирц оролцоо, идэвх санаачилгатай байж эрүүл мэтгэлцээний зарчмаар оновчтой шийдэл хувилбар дэвшүүлэн урагш ахиулах ёстой болохоос улдан чангааж хойш сууснаар асуудал шийдэхгүй ээ.

Өрхийн орлогыг үнийн өсөлтөөс хамгаалах, хүнс болон түлш, шатахууны стратегийн нөөц бүрдүүлэх, төр хэмнэлтийг өөрөөсөө эхлүүлэх төсвийн тодотголоо яаралтай хэлэлцэн батлах шаардлагатай байна.

Эрхэм гишүүд ээ,

Ард түмэн та биднийг цалин, тэтгэврээ нэмэх, түлш шатахууны дутагдал, цахилгаан эрчим хүчний хязгаарлалтыг хэрхэн шийдэхийг нүд цавчилгүй харж байгаа бөгөөд асуудлыг шийдэхгүй алдсан цаг хугацааны төлөөс монгол айл өрх бүрд орлогын хомсдол аж ахуйн нэгж бүрд санхүүгийн дарамт нэмж байгаа гэдгийг эрхэм гишүүд ойлгож байгаа байх аа.

Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуульд заасны дагуу 9 сарын 15-нд Монгол Улсын Их Хурлын намрын ээлжит чуулган эхлэхтэй холбогдуулан ээлжит бус чуулганыг хуульд заасны дагуу ийнхүү өндөрлүүлж байна аа.

Намрын ээлжит чуулганаар төсвийн тодотгол болон улс орны өмнө тулгамдсан олон асуудлыг хэлэлцэн шийдвэрлэхээр хүлээгдэж байгаа тул нийт гишүүд ээ, хуралдаандаа идэвхтэй оролцож, зөв мэргэн шийдвэр гаргахыг хүсье ээ. Монгол Улсын Их Хурлын ээлжит бус чуулган хаасныг мэдэгдье ээ.

16.40 цагт

ДУУНЫ БИЧЛЭГЭЭС ХУРАЛДААНЫ ДЭЛГЭРЭНГҮЙ ТЭМДЭГЛЭЛ
БУУЛГАЖ, ХЯНАСАН: ШИНЖЭЭЧ П.МЯДАГМАА